

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 32 став 4 точка 4 од Законот за здравствената заштита („Службен весник на РМ“ бр. 38/1991, 46/1993, 55/1995, 10/2004, 84/2005, 111/2005, 65/2006, 5/2007, 77/2008 67/2009, 88/2010, 44/2011 и 53/2011), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 9.1.2012 година, донесе

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНТИВНИ МЕРКИ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ТУБЕРКУЛОЗАТА КАЈ НАСЕЛЕНИЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 ГОДИНА

I. ВОВЕД

Туберкулозата се уште претставува глобален медицински проблем пред се во неразвиените земји и земјите во развој. Денес, една третина од светската популација е инфицирана со туберкулозниот бацил. Кај 10% од инфицираните во текот на животот се развива болест. Според податоци на Светската здравствена организација, секоја година во светот се регистрираат над 8 милиони нови случаи со туберкулоза, а умираат над 2 милиони. Појавата на резистентните форми на туберкулоза чиј број континуирано се зголемува, е една од причините која придонесува за големината на проблемот со туберкулозата. Денес во светот има приближно половина милион заболени од резистентни форми на туберкулоза. Епидемијата на ХИВ/СИДА во светот придонесе за зголемување на бројот на болните од туберкулоза. ХИВ инфекцијата е најмоќен познат фактор што овозможува прогресија на туберкулозната инфекција во болест.

II. Моментална состојба

Во 2010 година во Република Македонија регистрирани се 420 случаи на туберкулоза. Од регистрираните 319 случаи се со белодробна форма на туберкулоза а 101 со вонбелодробна. Инциденцата изнесува 20.8 /100 000 население и е намалена во однос на 2009 година, кога изнесуваше 23,4/100 000 население. Намален е и процентот на детска туберкулоза во вкупниот број на лекувани (7,8% во 2010 година). Вкупниот број на умрени од туберкулоза во 2010 година изнесуваше 34 (1,7/100 000 население).

III. Мерки кои треба да се превземат за подобрување на состојбите

Со цел за што поуспешна контрола на туберкулозата во Македонија, намалување на ризикот од ширење на инфекцијата, особено онаа предизвикана од резистентни соеви на *Mycobacterium tuberculosis*, спречување на коинфекција меѓу туберкулозата со ХИВ инфекцијата, неопходно е да се превземат сите расположиви превентивни мерки кои придонесуваат за рано откривање и спречување на болеста. Сепак, најдобра превентивна мерка е правилно и навремено лекување на секој болен од ТБ со што се прекинува ланецот на ширење на инфекцијата.

За сите активности планирани со Превентивната Програма за контрола на туберкулозата во Македонија одговорна е Централната Единица за контрола на туберкулозата од Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза.

IV. Активности

1. АКТИВНО ПРОНАОЃАЊЕ НА СЛУЧАИ НА ТУБЕРКУЛОЗА КАЈ РИЗИЧНИ ГРУПИ СО СЕЛЕКТИВНА РАДИОФОТОГРАФИЈА

Со цел рано откривање на болните од туберкулоза и други неспецифични белодробни заболувања се врши селективно радиофотографско снимање на лица кај кои постои поголема опасност од заболување од туберкулоза. Тоа се лица кои спаѓаат во т.н. ризични групи: затвореници, болни во психијатриски болници, привремено раселени лица, бездомници, популација со поголема стапка на заболување од туберкулоза во однос на националната (Роми), подрачја со поголема стапка на заболување од туберкулоза, зависници од опојни дроги и сл.

Планирани се следните радиофотографски снимања:

- 2000 лица кои спаѓаат во ризични групи: болни во психијатриски болници, затвореници во КПУ во Република Македонија, привремено раселени лица, зависници од опојни дроги и сл.
- 1000 Роми од подрачјето на: Струмица и Штип, кои претставуваат ризична популација поради социјално економските услови на живеење.
- 1000 лица по индикација (високообразовни установи, средни училишта, подрачја со зголемена стапка на заболување од туберкулоза).

Селективното радиофотографското снимање го организира ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза со помош на:

- Министерство за правда - Управа за извршување на санкции при радиофотографско снимање во Казнено поправните установи;
- Одговорните во Психијатриските болници при радиофотографско снимање во психијатриски болници;
- Градоначалниците на општините при радиофотографско снимање на населението од одредена општина.

Министерството за правда, Управата за извршување на санкции преку одговорните лица во Казнено поправните установи, одговорните во психијатриските и други установи каде ќе се врши радиофотографско снимање имаат обврска да обезбедат поголема излезност на снимањето на лицата кои се сместени во овие установи.

Обврска на градоначалниците е да организираат дистрибуција на покани за радиофотографско снимање до домаќинствата врз основа на нивни списоци.

За подобра организација на снимањето може да се вклучат невладини организации кои во зависност од нивниот ангажман ќе добијат надокнада за извршената работа во организацијата на снимањето во непосреден договор со Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

2. ДООБРАБОТКА НА СОМНИТЕЛНИ РТГ НАОДИ

По извршеното радиофотографско снимање филмовите се развиваат во рентген лабораторијата на Институтот. Сите сомнителни рентгенолошки наоди дополнително се обработуваат. Во 2012 година се планира со дообработка да бидат опфатени 105 лица. По извршената дообработка се изготвува Извештај.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

3. АКТИВНО ОТКРИВАЊЕ НА БОЛНИ СО ТУБЕРКУЛОЗА (КОНТАКТИ)

Како контакти се испитуваат следните лица:

- Лица кои биле во непосреден контакт (најчесто членови на семејството) со возрасен болен од белодробна туберкулоза
- Родителите или членовите на потесното семејство на болно дете (до 14 годишна возраст) од туберкулоза.

Испитувањето на контактите се вршат во првите два месеци од започнувањето на лекувањето на болниот при што треба да се применат следните постапки:

- Минимум испитувања за преглед на возрасни контакти се рентген граfiја на бел дроб и директна микроскопија на искашлок- два примерока.
- За деца иследувањето се состои од туберкулинско тестирање по методата на Манту, а по индикација од лекар (ако постојат клинички знаци или сомнение за болест), рентгенграфија и директна микроскопија на искашлок- два примерока.
- За испитаните контакти се пополнува: Формулар за испитани контакти кој се доставува до Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза за обработка

Во 2012 година планирани се 600 прегледи на лица контакти или по 4 од секој болен од спутум позитивна белодробна туберкулоза.

Извршители:

- **ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза**
- **ЈЗУ Институт за белодробни заболувања кај децата - Козле**
- **Диспанзерите за белодробни заболувања и туберкулоза**

4. МОНИТОРИНГ-ЕВАЛУАЦИЈА И СТРУЧНО МЕТОДОЛОШКА ПОМОШ НА ЗДРАВСТВЕНИТЕ УСТАНОВИ КОИ СПРОВЕДУВААТ ПРЕВЕНЦИЈА, ДИЈАГНОЗА И ЛЕКУВАЊЕ НА БОЛНИТЕ ОД ТУБЕРКУЛОЗА

ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза врши следење на работата на установите чија дејност е превенција, дијагностицирање и лекување на болните од туберкулоза, со цел преку надзор и пружање на стручно методолошка помош да се обезбеди подобрување на работата на истите.

Тимот за мониторинг и евалуација го сочинуваат експерти од Институтот.

Предмет на мониторингот и евалуацијата се: организација на работата, обемот и квалитетот на стручната работа со болните од туберкулоза, спроведувањето на превентивни мерки, водење на целокупната медицинска документација за случаите со туберкулоза и сл.

Се мониторира и евалуира по два пати годишно работата на 29 установи и тоа: 4 болници, 17 диспанзери, 2 Клиники при Медицинскиот факултет во Скопје кои лекуваат болни од туберкулоза, 3 психијатриски болници, 3 Казнено-поправни установи во Скопје а по потреба други Казнено поправни установи во Македонија. Тоа значи дека на годишно ниво ќе се реализираат вкупно 58 посети во горенаведените установи.

За извршениот стручно методолошки надзор се изготвува Извештај со предлог мерки за надминување на идентификуваните проблеми за секоја установа посебно

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

5. ЗДРАВСТВЕНО ПРОСВЕТУВАЊЕ ЗА ТУБЕРКУЛОЗА

Здравственото просветување за туберкулоза се применува кај сите болни од туберкулоза кои се лекуваат на Институтот како и кај болните кои доаѓаат на амбулантски преглед.

Со оваа активност ќе бидат опфатени 150 болни од туберкулоза.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

6. СОВЕТУВАЊЕ ЗА ХИВ/СИДА

Во советувалиштето за ХИВ/СИДА кое функционира во состав на Институтот, се врши советување за пациентите со туберкулоза, во однос на ризично однесување, доброволно доверливо советување и тестирање по добиена согласност од болниот.

Со оваа активност во 2012 година ќе бидат опфатени 200 болните кои се лекуваат на Институтот или доаѓаат за амбулантски преглед.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

7. ЕДУКАЦИЈА НА ЗДРАВСТВЕНИ РАБОТНИЦИ

Едукација на здравствени работници (лекари специјалисти, матични доктори и медицински сестри) за активности кои се однесуваат на превенција на туберкулозата: БЦГ вакцинација, туберкулинско тестирање, лекување на латентна туберкулозна инфекција, испитување на контакти, контрола на инфекцијата и други теми неопходни за градење на човековите ресурси за реализација на активностите сврзани со реализација на активностите од Правилникот за имунопрофилакса, хемиопрофилакса, лицата кои подлежат на овие мерки, начинот на изведување и водење на евиденција и документација („Сл весник на РМ" бр 65/2010).

Во 2012 се планираат вкупно 1 семинар со 25 учесници.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

8. ДОТ АКТИВНОСТИ

Под ДОТ активности се подразбира непосредна контрола на лекувањето и следење на болните со туберкулоза како и здравствено просветување преку разговор со болните и нивните семејства во домот на болниот.

За 2012 година се планираат 200 посети во домовите на болните од туберкулоза во иницијалната фаза еднаш и уште два пати во континуираната фаза од лекувањето.

За извршената посета, медицинското лице кое ја реализирало посетата, должно е да пополни формулар кој ги содржи наодите од посетата. Истиот треба да биде потпишан од болниот и членовите на семејството присутни при посетата. Формуларите се доставува тековно до Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза каде се обработуваат.

Извршители: Диспанзерите за белодробни заболувања и туберкулоза

9. ЕВАЛУАЦИЈА НА УСПЕШНОСТА НА БЦГ ВАКЦИНАЦИЈАТА

Евалуација на успешно спроведена БЦГ вакцинација се врши со контрола на присутен белег од извршена БЦГ вакцинација.

Во 2012 година со контролата ќе бидат опфатени 0 деца на возраст од 7 години во следните општини:

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

10. ПОДГОТОВКА НА ПРОПАГАНДЕН МАТЕРИЈАЛ ЗА ТУБЕРКУЛОЗА

Во текот на 2012 година ќе биде подготвен и отпечатен пропаганден материјал наменет за различни целни групи, ќе се преземат активности за одбележување на светскиот ден и неделата на туберкулозата, како и активности за промоција на превенцијата од туберкулозата преку електронските и пишаните медиуми.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

11. ЛЕКУВАЊЕ НА БОЛНИ СО ТУБЕРКУЛОЗА

Лекувањето на болните од туберкулоза е најдобра превентивна мерка за спречување на трансмисија на болеста во општата популација. Со правилно и навремено лекување на новите случаи со туберкулоза се превенира појава на резистентни форми на оваа болест. Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза е одговорен за набавка,

складирање и дистрибуција на лековите за лекување на сите болни со туберкулоза во Македонија.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

12. ОБРАБОТКА НА ПОДАТОЦИ И НАДГРАДБА НА СОФТВЕРОТ ЗА ТУБЕРКУЛОЗА

Институтот за белодробни заболувања и туберкулоза раководи со базата на податоци за случаите на туберкулоза во Република Македонија. За 2012 година планирани се активности за внес на податоци, електронска поврзаност на базите на податоци од Централната единица и Националната Референтна лабораторија и менаџмент на антитуберкулотици од прва и втора линија.

Извршител: ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза

V. Очекувани резултати (индикатори на успешност)

Активностите во Програмата за превентивни мерки за спречување на туберкулозата кај населението во Република Македонија за 2012 година се очекува да биде реализирана 100% во секоја од планираните активности. Индикатори за успешност се процентите на реализираните индикатори за секоја планирана активност посебно, следени на квартално и годишно ниво.

VI. Потребни финансиски средства (обем, цена и вкупни средства)

Извор на средства за реализирање на планираните активности во Програмата за превентивни мерки за спречување на туберкулоза кај населението во Република Македонија за 2012 година е Буџетот на Република Македонија.(табела-1)

БУЏЕТ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМАТА НА ПРЕВЕНТИВНИ МЕРКИ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ТУБЕРКУЛОЗАТА КАЈ НАСЕЛЕНИЕТО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА 2012 година

број	Активност	извршители	индикатор	единствени индикатори	вкупен износ	фреквенција на измерување
1.1	Активно пронаоѓање на случаи со туберкулоза кај различни групи со селективна радиофотографија	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	4.000	300	1200.000,00	Квартално
1.2	Дообработка на сомнителни РТГ наоди	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и	105	2948	309.540,00	Квартално

		туберкулоза				
2	Активно откривање на болни со ТБ (исиптување на контакти)	- ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза - ЈЗУ Институт за белодробни заболувања кај децата-Козле - Диспанзери	600	839	503.400,00	Квартално
3	Мониторинг и евалуација	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	0	0	0	Квартално
4	Здравствено просветување за туберкулоза	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	150	330	49500,00	Квартално
5	Советување за ХИВ СИДА	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	0	0	0	Квартално
6	Едукација на здравствени работници	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	1 семинар	50020	50020	Квартално
7	ДОТ Активности	Диспанзери	200	250	50.000,00	Квартално
8	Евалуација на успешност на БЦГ вакцинација	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза	0	208	0	Квартално

9	(пропаганден материјал)	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза			237540,00	Квартално
10	Набавка на лекови од прва линија за лекување на болни со туберкулоза	ЈЗУ Ипститут за белодробии заболувања и туберкулоза			1.800.000,00	Кварталтно
11	Обработка на податоци, и надградба на софтвер за туберкулоза	ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза			800.000,00	Квартално
	Вкупен износ на активности				5000.000,00	
	Вкупно				5.000.000,00	

VII. Извршители на Програмата

Извршители на програмата се ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза-Скопје, ЈЗУ Институт за белодробни заболувања кај децата-Козле и Диспанзерите за белодробни заболувања и туберкулоза во Македонија.

VIII. Доставување на Годишни извештаи и рокови

Секој извршител, податоците за своите реализирани активности тековно ги доставува до Централната единица на Институтот каде се обработуваат и се изготвуваат квартални извештаи. Кварталните извештаи се доставуваат до Министерството за здравство - Сектор за превентивна здравствена заштита, најдоцна 15 дена по завршување на кварталот.

Врз основа на кварталните извештаи, ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза изготвува Годишен извештај кој се доставува до Министерството за здравство - Сектор за превентивна здравствена заштита во првата половина на декември во тековната година.

IX. Следење на реализација на Програмата (мониторинг и евалуација)

Реализацијата на програмата се следи временски: квартално и годишно, преку зацртаните квантитативни цели. Централната единица на ЈЗУ Институт за белодробни заболувања и туберкулоза врши контрола на квалитетот на реализираните активности

преку евалуација на доставените индивидуални информации од извршителите, врз основа на кои се изработуваат кварталните извештаи.

Оваа програма влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија.“

Бр. 51-8547/1-11
9 јануари 2012 година
Скопје

Заменик на претседателот
на Владата на Република
Македонија,
м-р **Зоран Ставрески** , с.р.